

KDO je KDO

Slavonická renesanční, obecně prospěšná společnost

Nezisková organizace, která pracuje na obnově Spolkového domu ve Slavonicích. Založena roku 2006, v tomtéž roce se stává majitelem domu. Základní cíl obnovy – vrátit domu jeho původní poslání být společenským a kulturním centrem pro město.

„... Požadavek nízko -energetického standardu byl do zadání doplněn až při upřesňování zadání a úvahách o jeho dalším provozu ... Rozhodli jsme se, že už dům sám o sobě bude programem, atrakcí. Zásadní roli ve všech těchto úvahách hráli architekti, které jsme získali ke spolupráci v roce 2007. Dlouhá doba zpracování projektové dokumentace (2006 – 2009) nám byla dobrá k tomu, že jsme měli čas si uvědomit, jak významné problematice se naše přestavba věnuje a že by bylo zajímavé tento potenciál maximálně zhodnotit - tím se stal program Zelené památky. Jde nám o hledání styčných bodů a synergie mezi památkovou péčí, moderní architekturou a technologickými postupy, které vedou ke snižování energetické náročnosti budov památkově cenných budov.“

SLAVONICKÁ RENESANČNÍ, o.p.s.

Na Potoku 629,

Slavonice 378 81

www.zdrojislavonice.cz

www.zelenepamatky.cz

www.grasel.eu

OV-A

opočenský valouch architekti

Jiří Opočenský (1978) studoval na Fakultě architektury ČVUT v Praze v ateliéru Romana Kouckého; školu absolvoval roku 2004 diplomním projektem Radnice Prahy 4 na pankrácké pláni.

Štěpán Valouch (1977) studoval architekturu na ČVUT; navštěvoval ateliér Aleny Šrámkové a školu ukončil v roce 2003 návrhem Revitalizace Strahovského stadionu v Praze. V roce 2007 založili společnou kancelář **ov-a**. Jejich projekt revitalizace Spolkového domu ve Slavonicích byl oceněn v soutěži mladých a začínajících architektů do 33 let Architect Award 2009 Cenou architekta Josefa Hlávky. Za návrh visutého parku nad ústím tunelu Blanka v Praze získali v roce 2010 první místo v soutěži Young Architect Award v kategorii studie.

OV-A

opočenský valouch architekti

Badeniho 5

Praha 6 - Dejvice, 160 00

Czech Republic

www.ov-a.cz

Ing. arch. Miloš Solař

památkář, pracovník ústředního pracoviště NPÚ zabývající se problematikou REKONSTRUKCÍ V PAMÁTKOVÉ PÉČI.

Narodil jsem se v roce 1964 v Praze. Po gymnasiu jsem vystudoval FA ČVUT (1982 - 1987). Absolvoval jsem v ateliéru doc. Karla Kibice. Po škole (1987) jsem nastoupil do tehdejšího Střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Praze. V letech 1988-89 jsem absolvoval roční základní vojenskou službu v Litoměřicích. Po návratu z vojny jsem působil jako referent pro obnovu památek na Malé Straně.

Od srpna 1998 pracuji v Ústředním pracovišti Národního památkového ústavu v Praze. Specializuji se na péči o historické sídelní celky a obnovu historické architektury. Vedle přímého odborného zájmu usiluji o mezioborovou spolupráci a o spolupráci s občanskými iniciativami. Jsem členem Klubu Za starou Prahu, ICOMOS, WTA, spolupracuji s památkovou sekcí UHS a se studiem AXIS při pořádání konferencí „Obnova památek“.

Ing. arch. Miloš Solař

Národní památkový ústav – ústřední pracoviště

Valdštejnské nám. 3

Praha 1 - 118 01

www.npu.cz

Ing. arch. Miroslav Cikán

Narozen v roce 1964

1982 – 1988 Studium na ČVUT fakultě architektury - specializace na rekonstrukce památkových měst a objektů. Diplom na katedře rekonstrukcí a památek u Prof. Voděry

Praxe:

1988 – 1989 Státní atelier pro rekonstrukce památek - SÚRPMO

1990 – 1995 Zahraniční praxe: Projekty a realizace v Rakousku

1993 Autorizace ČKA

1995 Vlastní architektonická kancelář MCA atelier s.r.o.

MCA ATELIER s.r.o.

Předmětem činnosti atelieru je návrh architektury, interiéru, designu včetně všech projektových fází až po management celé realizace. Atelier dále zajišťuje investorovi servis včetně cenové kalkulace, návrhu a kontroly smluv s dodavatelem stavby, kontroly kvality realizace a kontroly financování stavby. Kvalitní služby jsou garantovány mezinárodní praxí projektového managementu, zahraničními realizacemi, spoluprací se zahraničními investory a jazykovou znalostí.

MCA atelier s.r.o.

Dykova 1

101 00 Praha 10

www.mca-atelier.com

www.arch.cz/mca

Ing. Tomáš Kupsa

ATELIER DEK

Pod značkou ATELIER DEK působí všichni techničtí pracovníci v různých složkách skupiny DEK: v DEK a.s. působí pracovníci technického servisu, v DEKTRADE a.s. a DEKTRADE SR s.r.o. působí technici zajišťující v regionech technickou podporu projektantům, investorům a realizačním firmám při navrhování a realizaci materiálů ze sortimentu DEKTRADE a komunikaci s projektanty - účastníky programu DEKPARTNER. V DEKPROJEKT s.r.o. působí specializovaní projektanti.

Pracovníci Ateliéru DEK se společně vzdělávají, sdílejí technické informace a poznatky ze své činnosti a také společně publikují. Při své činnosti vycházejí z obecné teorie izolací a konstrukcí staveb vytvářené v expertní a znalecké kanceláři KUTNAR – IZOLACE STAVEB. Týmy využívají dlouholeté zkušenosti vlastních pracovníků a dále poradců z výrobní, realizační, obchodní, projektové i soudní sféry. Ctí tradice české i světové izolační techniky, kterou se snaží obohatit o současné poznání i vývojové trendy.

ZELENÉ PAMÁTKY ve Vídni – co navštívíme?

Provázená prohlídka – Purkersdorf, Ing. arch. Georg Reinberg

Reinberg architekten_Rekonstrukce vily a dostavba, sociální bydlení

<http://www.reinberg.net/architektur/186>

**přednáška a debata na vídeňské radnici – Zelené památky, politika města Vídně
oběd restaurace ADAM**

provázená prohlídka činžovního domu na Maria Treu Gasse, ing. arch. Fritz Oetti

Pos architekten_Rekonstrukce činžovního domu

<http://www.pos-architecture.com/architektur/revitalisierung/projekt/detail/data/maria-treu-gasse/>

provázená prohlídka Energy Base, ing. arch. Fritz Oetti

prezentace na téma „zelené památky“, pos architekten, ing. arch. Fritz Oetti

pos architekten_Energy Base

<http://www.pos-architecture.com/architektur/buero-und-gewerbe/projekt/detail/data/energybase-5/>
<http://www.energybase.at/>

Příklady rekonstrukcí, informace, kontakty, publikace a další aktivity programu ZELENÉ PAMÁTKY na:

www.zelenepamatky.cz

Zelené památky / Ing. arch Solarř

Co to jsou zelené památky? Podle Wikipedie je zelená barva je symbolem přírody, neboť většina rostlin má díky přítomnosti chlorofylu zelenou barvu. Z přírody bereme energii. Potřebujeme jí stále více a více. Energetickou spotřebu však nelze zvyšovat do nekonečna. Fosilní paliva budou v dohledné době vyčerpána. Drastické omezení dostupnosti energie by mohlo být koncem civilizace, na kterou jsme zvyklí. Získávání energie je navíc spojeno s rabováním přírodních zdrojů a znečišťováním životního prostředí. S energií je nezbytné začít velmi odpovědně hospodařit.

Tento požadavek se týká i stavebnictví. Cesty jsou dvě: omezení spotřeby a zvyšování efektivity využití energií. Před sto lety bydlela celá rodina v malém bytě. V zimě se vytápěla jedna místnost, svítilo se petrolejkou a do práce se jezdilo na kole. Stavělo se z místních materiálů. My transportujeme suroviny často na dlouhé vzdálenosti. Naši předci opravovali a upravovali. My měníme za nové. Dřevo, kámen, pálená a nepálená hlína, vápno a další tradiční materiály nepředstavují pro životní prostředí zátěž ani po svém dožití. Mnohé současné materiály ano.

Není opodstatněné zužovat problematiku pouze na zateplení a úsporu tepla. V úvahu je třeba brát i další energetické nároky včetně provozní spotřeby, klimatizace, energie potřebné na výrobu a dopravu stavebních materiálů a jejich likvidaci po dožití.

I když historické stavby obvykle nevyhoví aktuálním požadavkům na tepelně izolační vlastnosti, jsou obecně „zelenější“ než produkty současného stavebnictví. Stejně tak idea památkové péče spočívající v udržování a opravách je z hlediska energetické náročnosti k životnímu prostředí šetrnější než stavby chápané jako spotřební zboží.

Snížení energetických nároků na vytápění budov představuje jednu (nikoliv jedinou!) z významných oblastí možných úspor. U nových staveb je proto správné vyžadovat splnění předepsaných tepelně izolačních vlastností. Ze stejných důvodů je vhodné se snažit o zlepšení také u starších staveb, u kterých je reálné toho dosáhnout přiměřenými prostředky a za přiměřenou cenu. Cenou je přitom myšlena nejen finanční stránka věci, ale - a to je v případě historických budov podstatné - také dopad na jejich podobu. Pokud rezignujeme na ochranu specifické podoby historických staveb, hrozí, že zničíme právě tu kvalitu, která je pro společnost významná.

Architektura je důležitá. Přístup zahrnující výtvarná a kulturní hlediska, ale také kvalitu vnitřního prostředí a řadu dalších aspektů, v jejichž součtu se člověk v takovém prostředí cítí dobře. Problém dosavadního přístupu je v tom, že na architekturu rezignuje. Výjimky potvrzují pravidlo. Ztotožnění energetických úspor se zateplením ve formě obložení fasád polystyrénem a výměnou oken za plastová je v podstatě ideový zločin. Prostor mu vytváří nedostatek relevantních informací. Na kolika reklamách propagujících nová těsná okna je upozornění, že s utěsněním by měla být spojena instalace nuceného větrání? Kolik lidí domyslí následky vzduchotěsného utěsnění místnosti s plynovým spotřebičem, např. koupelny s karmou? Kolik lidí má představu o hygienických poměrech v utěsněné panelákové ložnici ve tři hodiny ráno? Kolik budeme ještě číst zpráv podobných této: Deník.cz 14.10.2009, „Plynařský technik není vinný smrti chlapce“:... *Zároveň řekl, že vinu mohou nést spíše matka a nevlastní otec chlapce, kteří dopustili velké znečištění karmy, dále v domě nechali vyměnit původní dřevěná okna za plastová, jež mnohem méně propouštějí vzduch,...*

Stejně tak bychom se ale mohli zeptat, kolik stavebníků se vyzná v kulturních hodnotách architektonického dědictví. Výsledek úprav ve prospěch energetických úspor, ale i diskuse o vhodných řešeních se do značné míry odvíjí od připravenosti účastníků orientovat se v problematice. Případným zájemcům o orientaci lze doporučit Manuál energeticky úsporné architektury, který v roce 2010 vydal Státní fond životního prostředí ve spolupráci s Českou komorou architektů. Publikace je volně ke stažení.

Důležitým hlediskem je přiměřenost. Největších úspor lze dosáhnout tam, kde je největší potenciál. To jsou novostavby. Novostavby se koncipují od základů a mohou se bez problémů navrhovat v nízko-energetickém nebo pasivním standardu. V kontextu výše uvedeného bychom měli mít ambici stavět nové budovy nejen energeticky úsporné, ale i krásné, účelné a zdraví člověka příznivé. Úprava existující budovy je složitější. Návrh musí respektovat individuální situaci konkrétní stavby. I zde ale platí potřeba architektonického přístupu. Proč by panelový dům neměl být po úpravě krásný a zdravotně nezávadný? Proč by se jeho úpravy měly omezit pouze na exteriér? Proč by se neměly zabývat kvalitou vnitřního prostředí včetně onoho již zmíněného větrání?

U architektonického dědictví jsou možnosti úprav ve prospěch energetických úspor mimo výše naznačená hlediska limitována kulturní hodnotou, která úzce souvisí s podobou. Úspory jsou i zde většinou možné, ale v principu se bude jednat o malé kroky a individuální řešení. V tomto názoru došlo v odborné veřejnosti k rámcové shodě, jejímž vyjádřením je společné prohlášení České komory architektů, Národního památkového ústavu a Státního fondu životního prostředí z 18. května 2009.

Co chráníme

Kulturní hodnoty historických staveb a jimi tvořeného prostředí jsou spojeny s historickou věrohodností, schopností vydávat svědectví o minulosti, s architektonickou kvalitou, s estetickou a emocionální působivostí, se stářím (s dobou ubývá relevantních příkladů a tím se zbylé stávají vzácnějšími), s hodnotou autorského díla a dalšími. Není to pouze vzhled. Okruhů kulturních hodnot je více a u různých objektů mohou být zastoupeny v různém poměru. Pro povšechnou informaci bude dobré připomenout alespoň základní hlediska:

Základem evropského chápání hodnot památek je úcta k **historickému originálu**. Originál je nositelem informace o době svého vzniku a svědkem následujících období. K originálu cítíme jiné emoce. V dané souvislosti půjde zejména o dochovaná hodnotná okna, dveře, omítky, zdivo a krovy. S tím souvisí **věrohodnost** (autenticita, opravdovost). Týká se originálu, architektonického ztvárnění i užitých materiálů. Polystyrénová římsa napodobující tvarosloví historické fasády patří do Disneylandu, nikoliv do seriózně chápané památkové péče. Hodnotou nepotřebující vysvětlení je **vzhled**. Významnou hodnotou je **stáří**. Existuje ovšem i řada významných architektonických památek, jejichž kulturní hodnota není dána věkem. Za všechny: Horský hotel a televizní vysílač na Ještědu kolaudovaný v roce 1971. Důležité je **hledisko celku**. Evropská charta architektonického dědictví z roku 1975 říká: „Po dlouhou dobu se chránily a restaurovaly nejvýznamnější památky, aniž by se dbalo na jejich prostředí. Ony však mohou ztratit velkou část svého charakteru, jestliže se toto prostředí změnilo. Kromě toho celky, i když jim chybí význačné stavby, mohou poskytovat kvalitu

prostředí, která z nich činí rozmanitá a členitá umělecká díla. Jsou to také tyto celky, které je třeba chránit jako takové.“ Ochrana urbanistického celku předpokládá nejen zachování jeho hodnotných součástí, ale také eliminaci prvků, které by byly na úkor jeho nerušeného vnímání.

Komentář k jednotlivým úpravám

Zateplení fasád obecně přichází v úvahu zvenku nebo zevnitř. Zateplení zevnitř je vývojově starší, používalo se již ve středověku. Jsou s ním však spojeny technické potíže dané tepelnými mosty v úrovni stropů a rizikem kondenzace vody v konstrukci. Obecně je proto lepší dát přednost zateplení z vnější strany. V případě architektonického dědictví, u kterého zásah do fasád obecně nebývá přijatelný, a také v některých jiných situacích (např. požaduje-li se zateplit pouze část objektu), představuje vnitřní zateplení efektivní a technicky zvládnutou alternativu. Přispěl k tomu mimo jiné vývoj nových, tzv. kapilárně aktivních, izolantů, kterými lze eliminovat riziko kondenzace. Ani vnitřní zateplení nemusí být v případě architektonického dědictví přijatelné vždycky, některé stavby mají interiéry mnohem hodnotnější než exteriéry. Zateplování fasád je technicky poměrně složitá záležitost, kterou by měl vždy navrhovat zkušený specialista. V případě vnitřního zateplení je potřeba kvalifikovaného návrhu zvláště doporučení hodná.

Zateplení z exteriéru je řešitelné pouze ve výjimečných případech, například u volných štítových zdí nebo u užitkových dvorních fasád domu z přelomu 19. a 20. století. V případě architektonicky hodnotných fasád není zateplení z exteriéru přijatelné. Výtvarná hodnota fasády nemusí spočívat v bohatém tvarosloví, ale může být dána také ušlechtilých povrchem. Připomenout lze v této souvislosti například ušlechtilé pohledové omítky nebo keramické obklady funkcionalistických staveb. U některých staveb záleží na proporcích a detailech osazení okenních rámců. Limitem může být také problematičnost posunutí líce fasády (půdorysu stavby) vzhledem k uliční čáře nebo ve vztahu k obchodnímu parteru. V případech, ve kterých je zateplení zvenku přijatelné, je velmi důležité dodržet architektonickou kvalitu povrchu. U původně omítaných fasád to znamená tradiční vápennou nebo vápeno-cementovou omítku. Takové řešení je technicky možné.

Zateplení stropu nad posledním patrem nebývá obvykle konfliktní. Naproti tomu zateplení šikmé střechy může být sporné, protože bývá spojeno s půdní vestavbou (zásahem do vzhledu stavby) a zničením nebo ohrožením dochovaných historických krovů.

Zateplení podlahy nejnižšího podlaží může být u historických staveb problematické. Uzavření dosud prodyšné podlahy může vést k zavlhčení zdiva. Dotčená podlaha může mít i sama o sobě velkou kulturní hodnotu (příkladem mohou být románské valounkové dlažby), která by se takovým zásahem zničila.

Okna jsou významnou součástí architektonického dědictví. Toto dědictví je vážně ohroženo jak ztrátou dochovaných historických oken, tak rezignací na užívání odpovídajících materiálů a architektonických forem. Smyslem památkové ochrany je chránit dochovaná hodnotná okna a ovlivňovat podobu nových oken ve prospěch zachování adekvátní architektonické podoby. Protože výměna oken je v poslední době častý a obvykle sporný požadavek, vydal Národní

památkový ústav k této problematice v roce 2010 metodiku „Obnova okenních výplní a výkladců“, která je volně ke stažení <http://www.npu.cz/ke-stazeni/pro-vlastniky/vybrane-svazky-odborne-a-metodicke-publikace/gallery/>. Metodika doporučuje následující zásady:

- zachovat dochovaná okna tam, kde je to odůvodněné a přiměřené;
- v případě, že dochovaná okna jsou památkově hodnotná, ale nevyhovují z jiných důvodů, preferovat méně razantní opatření, než je celková výměna;
- snažit se o zachování vzorků hodnotných příkladů tam, kde zachování celého souboru není reálné;
- pokud mají být měněna novodobá okna, která jsou z hlediska architektury dotčené stavby závadou, preferovat pro nová okna návrat k památkově adekvátní formě;
- snažit se o prohloubení poznání průzkumy a dokumentací;
- vyloučit nejen plastová okna, ale všechna okna, která svým provedením nejsou kompatibilní s ochranou kulturně-historických hodnot architektonického dědictví;
- u nových oken respektovat adekvátní architektonickou formu, materiál a zpracování
- konstrukce a vnější podoba okna spolu neoddělitelně souvisejí. Vzhled okenního rámu a křídel není tvořen pouze členěním a průřezem (profilací) prvků, ale také konstrukcí a způsobem otvírání. Dvojitá okna s vnějšími křídly ven otvíravými vypadají jinak než jeden rám s dvojsklem a s možností sklápění.
- návrh nového okna proto není správné omezovat pouze na materiál a členění, ale je potřeba zabývat se i konstrukcí, způsobem otvírání, profilací, zasklením, kováním, detaily, povrchovou úpravou a barevností
- preferovat zachování špaletových (dvojitých) oken;
- chránit okna s vnějšími křídly ven otvíravými;
- při zvažování osazení nových těsných oken se zabývat zároveň s náhradním způsobem zajištění větrání. Nedostatečné provětrání vede k problémům z hlediska hygieny vnitřního prostředí. Dokonalé utěsnění obytného prostoru s plynovým spotřebičem, např. karmou, může mít tragické důsledky. Odborníci v souvislosti osazením těsných oken preferují nucené větrání.

Většinu tradičních oken lze dotěsnit. Někdy je možné vložit dvojskla do původních rámu. Dvojitá špaletová okna jsou u historických staveb příznivější nejen architektonicky, ale také funkčně. U špaletových oken může repase spočívat ve výměně jednoho z rámu za nový s dvojsklem.

Solárně-termické kolektory a fotovoltaické články představují pro historické stavby a stavby v historickém prostředí nežádoucí rušivý prvek. Je to otázka přiměřenosti. Fotovoltaika má budoucnost, ale proč by měly být pohledově znehodnocovány zrovna malostranské střechy (případně fasády) při pohledu z Petřína. Nebo střechy Českého Krumlova. Mikulova. Jakéhokoliv jiného dobře dochovaného historického sídla? Zachování hodnot střešních historických sídel předpokládá udržení tradiční podoby střešní krajiny bez novodobých technických intervencí. Tento požadavek je plošný, protože z hlediska pohledu na celek je lhostejné, zda se rušivý prvek objevuje na hodnotném či nehodnotném domě. Výjimky přicházejí v úvahu v situacích, kdy k naznačenému konfliktu nedochází. Např. u střešních garáží ve dvoře nebo u plochých střešních poválečných staveb. I zde je ale případnou instalaci

kolektorů vhodné zvažovat individuálně a brát v úvahu mimo jiné pohledové uplatnění z významných pohledů z výšky.

Základním prostředkem snižujícím energetickou náročnost historických staveb je **údržba**. Udržovaný objekt má menší ztráty než zavlhčená stavba s netěsnícími okny a protékající střechou. Pro historické objekty jsou nadějným nástrojem možných energetických úspor i regulační systémy a adekvátní způsob využití.

ing.arch. Miloš Solař

Národní památkový ústav – ústřední pracoviště

solar@npu.up.cz

Další materiály (powerpointové prezentace – OV-A, Ing. arch Cikána, Ing. Kupsy), pro jejich rozsah netiskneme, rádi Vám je poskytneme na základě Vašeho požadavku.

Děkujeme SR,o.p.s.